

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κατά τήν Ε' ετησίαν Γενικήν Συνέλευσιν τῶν ἐταίρων, τῇ 22α Ἰανουαρίου 1956, ἐνεκρίθη ὁ ἀπολογισμὸς τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ 1955, ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1956 καὶ ἐξελέγη νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ὡς ἀκολούθως: Ν. Πλάτων, Πρόεδρος, Σ. Ἀλεξίου, Γραμματεὺς, Μελ. Κοκκινάκης, Ταμίας, καὶ Κ. Καλοκύρης, Ι. Παπανικολάου, Σ. Σπανάκης καὶ Μαρία Πετράκη, Σύμβουλοι. Ἐὰ πεπραγμένα τοῦ Δ. Σ. κατὰ τὸ 1955 περιλαμβάνονται εἰς τὴν κατωτέρω κατὰ τὴν Γεν. Συνέλευσιν ἀναγνωσθεῖσαν ἔκθεσιν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Δ. Σ. ΤΗΣ Ε.Κ.Ι.Μ. ΚΑΤΑ ΤΟ 1955

Τέταρτον ἔτος παρήλθεν, ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ἡ Ἑταιρία μας. Ἀπολογιζόμενοι ἤδη τὰ πεπραγμένα τοῦ τελευταίου ἔτους παρατηροῦμεν γενικῶς, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνετελέσθη ἔργον ἀξιόλογον. Καὶ μόνον ἡ μικρὰ ναόσχημος αἴθουσα τοῦ Ἰστ. Μουσείου, ἐν τῷ θόλῳ τῆς ὁποίας ἐνετειχίσθησαν αἱ ἐκ Καστελλίου Πεδιάδος τοιχογραφίαι, ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀποτελέσῃ, καὶ ὡς ἰδέα καὶ ὡς ἐκτέλεσις, ἀφορμὴν ὑπερηφανείας. Εἰς ὅσους, ἐν τούτοις, θὰ ἤθελον νὰ ἐκτιμήσουν τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δρᾶσιν τῆς Ἑταιρίας ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ταύτην τῶν προηγουμένων ἐτῶν καὶ θὰ συνεπέρινον ὅτι ὑπῆρξε πενιχρά, ἔχομεν νὰ παράσχωμεν μίαν εὐλόγον, νομίζομεν, ἐξήγησιν. Μεσοῦντος τοῦ 1955, τὸ Δ. Σ. ἐπιδιῶκον τοὺς γενικωτέρους σκοπούς, οἵτινες ἐτάχθησαν ἐν τῷ Καταστατικῷ, ἔκρινεν ἐπιθεδλημένον νὰ ἀναλάβῃ, δαπάνη καὶ μερίμνη τῆς Ἑταιρίας, τὴν ἀποκατάστασιν ἀφ' ἐνὸς καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀξιοποίησιν ἀφ' ἐτέρου μνημείου περικλειοῦς ὄσον καὶ ἀναξιοπαθοῦντος, τοῦ ἐν τῇ πόλει μας μεσαιωνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἐν ὄψει τοῦ ἔργου τούτου, ἵνα ἐν καιρῷ εὑρεθῶμεν ἕτοιμοι νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην μεγάλην δαπάνην, περιστείλαμεν, κατὰ τὸ εἶκός, τὴν διάθεσιν τῶν οἰκονομικῶν μας πόρων, συνεπῶς δὲ καὶ τὴν δραστηριότητα τῆς Ἑταιρίας. Δὲν πρέπει, παρὰ ταῦτα, νὰ νομισθῇ ὅτι διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρῆδομεν τὰ ὑπὸ τῆς περυσινῆς Γενικῆς Συνελεύσεως προγεγραμμένα. Ταῦτα οὐσιωδῶς ἐξετελέσθησαν. Ἐξάίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ τομεὺς τῶν Ἐκδόσεων, περὶ ὧν ἔχετε πρὸ ἔτους ψηφίσει εἰδικὸν Κανονισμὸν καὶ ἰδιαίτερον ἐν τῷ προϋπολογισμῷ κονδύλιον. Ἀλλὰ τὸ κενὸν τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἡμᾶς, πάσας τὰς ἀναγκαίας προσπάθειας καταβαλόντας, ἀλλ' εἰς τὸ ἀπλοῦν γεγονὸς, ὅτι δὲν ὑπεβλήθησαν εἰσέτι ἐργασίαι πρὸς ἔκδοσιν.

Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἐξήγησιν προβαίνομεν εἰς τὴν κατ' εἶδος ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ 1955.

Α'. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ. Τοῦτο ἐλειτουργήσεν, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐφορίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐντεταλμένου μέλους αὐτῆς κ. Ἀ. Καλοκαιρινοῦ. Εἰς τὸ προσωπικὸν δὲν ἐγένετο οὐδεμία μεταβολή. Ἡ Ἐπιμελήτρια κ. Ἀναστασία Πλάτωνος, παραλλήλως πρὸς τὰ καθήκοντα

τῆς θέσεώς της, ἐσυνέχισε τὴν ἀποδελτίωσιν τῶν τοπωνυμικῶν πινάκων καὶ συμπλήρωσε μέχρι τοῦδε 12.000 περίπου δελτία, ἐταξινόμησε δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδροκλῆ Ἐανθουδίδου δωρηθὲν πρὸς τὸ Μουσεῖον πολύτιμον καὶ ὀγκῶδες Ἀρχεῖον τοῦ Στεφάνου Ἐανθουδίδου.

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας, ἐπιμελεία τοῦ κ. Καλοκαιρινοῦ, ἐδελτιώθη σημαντικῶς ἡ ἐκθεσις τῶν Μουσειακῶν Συλλογῶν, ἰδιαιτέρως δὲ ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐπὶ σχεδίου τοῦ κ. Κ. Λασιθιωτάκη διαρρύθμισις μικρᾶς αἰθούσης εἰς νατ̄σκον καὶ ἡ ἐντερίχισις εἰς τὸν θόλον αὐτοῦ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Παναγίας τῆς Καρδιώτισσας — ἔργον τεχνικῶς δυσχερέστατον, ὀφειλόμενον εἰς τὸν κ. Ζαχαρίαν Κανάνη, ἀρχιτεχνίτην τοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου.

Εἰδικώτερον διὰ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Μουσεῖον μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα:

1. Μουσειακαὶ Συλλογαί. 81 ἀντικείμενα (ἀριθ. Καταλ. 1288-1368) ἐπλούτισαν τὰς συλλογὰς τοῦ Μουσείου. Ἐκ τῶν 51 τῆς Λαογραφ. Συλλογῆς 10 προῆλθον ἐκ δωρεᾶς καὶ ἐξ ἀγορᾶς τὰ ὑπόλοιπα. Ἐκ τῶν 22 τῆς Βυζαντινῆς - Μεσαιωνικῆς Συλλογῆς 6 ἐκ δωρεᾶς, 13 δι' ἀγορᾶς καὶ 3 διὰ περισυλλογῆς. Ἐκ τῶν 8 τοῦ Ἱστορ. Τμήματος 1 ἐκ δωρεᾶς καὶ δι' ἀγορᾶς τὰ ὑπόλοιπα. Αἱ δωρεαὶ ὀφείλονται εἰς τοὺς: τὴν Α. Β. Γ. Πρίγκηπα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον, Κας Σαπφῶ Διαμαντοπούλου, Εὐαν Χατζάκη, Ἀνδρομάχην Πουλιανάκη, Λιλίκαν Ἀναστασιάκη καὶ Κουρ Στυλιανὸν Γιαμαλάκη, Ἰωάννην Ἀλεξάκη, Singlair Hood, Κ. Σφακιανάκη, Ἡρακλ. Κουδάκη καὶ Γ. Καραγιάννην. Διὰ τὰ ἀγορασθέντα ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν δρ. 12.776.

2. Βιβλιοθήκη. 128 τόμοι καὶ φυλλάδια εἰσῆλθον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μουσείου, ἅπαντα ἐκ δωρεῶν, ὧν σημαντικώτεραι εἶναι αἱ ἐξῆς: τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν (31 τόμοι), τοῦ Α. Γ. Καλοκαιρινοῦ (34), τῆς Ἀγνῆς Ἐσπινάκη (23), τοῦ Ἀνδρ. Ἐανθουδίδου (10) καὶ τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου (8).

3. Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον. Σημαντικώτατον ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου εἶναι τὰ κατάλοιπα τοῦ Στεφάνου Ἐανθουδίδου, συνιστάμενα εἰς 769 χειρογράφων, ἐντύπων, φωτοτυπιῶν καὶ ἐπιστολῶν. Ἡ ἀπόκτησις ὀφείλεται εἰς τὸν θερμὸν διὰ τὴν Ἑταιρίαν ζῆλον καὶ τὸν ἀδιάπτωτον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ του σεβασμὸν τοῦ ἐταίρου κ. Ἀνδροκλῆ Ἐανθουδίδου. Ταῦτα κατεγράφησαν εἰς εἰδικὸν κατάλογον, ἐταξινόμηθησαν δὲ καὶ ἀπετέθησαν εἰς ἐπὶ τούτῳ ἀγορασθεῖσαν ἀρχειοθήκην. Ἐκτὸς τούτων εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἀρχεῖον 27 ἱστορικὰ ἔγγραφα καὶ φωτοτυπία, ἐξ ὧν 22, ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐδωρήθησαν ὑπὸ τῆς Κας Ἑλένης Ἀναγνωστοπούλου, συζύγου τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας.

Ἄλλ' ἰδιαιτέρως συγκινητικὸν καὶ ἀπροσδόκητον ὑπῆρξεν ἐν ἄλλο ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου. Ὁ Πρόεδρος κ. Ε. Τσουδερός, ἐν τῇ ἀγρύπνῳ μερίμνῃ του διὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἑταιρίας, κατὰ τὸ τελευταῖον ταξιδιὸν του εἰς Ἀμερικὴν ἀνεκάλυψεν εἰς χεῖρας διακεκριμένου ὁμογενοῦς, τοῦ ἐν Washington διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου κ. Χαριλάου Λαγουδάκη, κινηματογραφικὴν ταινίαν περιέχουσαν τὴν κατὰ τὸ 1932 ἐπίσκεψιν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην πόλιν τῆς Tarpon Springs τῆς Φλωρίδος, πλουσίαν ἀποικίαν τῶν σπογγαλιέων μας. Ἀφοῦ πρῶτον ἀνέπτυξεν εἰς τὸν κάτοχον τῆς πολυτίμου ταύτης ταινίας τὸ ἔργον καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρίας μας, μᾶς ὑπέδειξε δι' ἐπιστολῆς νὰ τὴν ζητήσωμεν. Ὁ εὐγενὴς κάτοχος λίαν προθύμως τὴν ἀπέστειλε μετὰ μακρᾶς συνοδευτικῆς ἐπιστολῆς, εὐρίσκειται δὲ νῦν εἰς τὸ Μουσεῖον — σπάνιον ὅσον καὶ συγκινητικόν, ὡς ἐλέχθη, ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου του.

4. Κίνησις Ἐπισκεπτῶν. Παρατηρήθη μικρὰ ἐλάττωσις τοῦ συναλι-

κοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκεπτῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τοῦ προηγουμένου ἔτους (5627 ἔναντι 6062). Ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν 3089 ἦσαν Ἕλληνες, οἱ λοιποὶ δὲ 2538 ξένοι. Οἱ ἐπὶ πληρωμῇ εἰσιτηρίου ἀνῆλθον εἰς 3793 (ἔναντι 3775 τοῦ προηγουμ. ἔτους). Θὰ ἀνέμενέ τις ὅτι ἡ ζωηροτάτη ἐν τῇ πόλει μας κίνησις τῶν ξένων θὰ συνετέλει εἰς πολλῶ μείζονα ἀΐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπὶ πληρωμῇ ἐπισκεπτῶν. Δὲν συνέβη ὁμῶς τοῦτο, διότι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐπισκέψεως τῶν μεγάλων καρδανιῶν ἀπέδησαν ἄκαρποι. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου ἀκριδῶς τούτου ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τῆς ἐφορείας καὶ τοῦ ἐκλεγησομένου μετ' ὀλίγον Δ. Συμβουλίου.

5. Ἐντυπα Μουσείου. Κατὰ τὸν Ἰούνιον ἐκυκλοφόρησεν ἡ γαλλικὴ ἔκδοσις τοῦ Ὁδηγοῦ τοῦ Μουσείου. Ἐξετυπώθη ἐπίσης εἰς 5.000 ἀντίτυπα εἰκονογραφημένον διαφημιστικόν φυλλάδιον, μὲ συνοπτικὴν περιγραφὴν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν συλλογῶν ὡς καὶ τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἐδίδοτο δωρεὰν εἰς τὰ διάφορα τουριστικὰ γραφεῖα, πρακτορεῖα, ξενοδοχεῖα κ.λ.

6. Οἰκονομικὴ διαχειρίσις. Τὸ σύνολον τῶν εἰσπράξεων τοῦ Μουσείου ἀνῆλθεν εἰς 19.967,25 δρ. ἔναντι 20.105,25 τοῦ προηγ. ἔτους. Ἐκ τούτων 11.379, ἐξ εἰσιτηρίων, 868 ἐκ ἐπιστολικῶν δελταρίων, 3.373,50 ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν Ὁδηγῶν καὶ 4.346,75 ἐκ τῆς πωλήσεως ἀντικειμένων τοῦ Πρατηρίου Δειγμάτων Λαϊκῆς Τέχνης.

Καὶ δύναται μὲν ἢ ἐν τῷ Ἱστορικῷ Μουσείῳ κατάστασις νὰ κριθῇ γενικῶς ὡς λίαν ἱκανοποιητικὴ, εἰδικῶς ὁμῶς εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα πρέπει νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς. Τὰ διὰ τὸ Μουσεῖον ἔσοδα τῆς Ἑταιρίας ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 79.468,25 δρ. Τὰ ἐξ αὐτοῦ ἔσοδα, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εἰς τὸ ποσὸν τῶν 19.967,25. Ἡ διαφορὰ δηλαδὴ ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Μουσείου ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ μεγάλη, ἡ μείωσις δὲ ταύτης καθ' οἷονδῆποτε τρόπον πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μερίμνης.

Β'. ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ. Καθ' ἃ ἐτονίσθη ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐκθέσεως, ἡ πρόνοια διὰ τὴν προσεχῆ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἀποκατάστασιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Μάρκου δὲν ἐπέτρεψε τὴν καταδράνησιν τῆς Ἑταιρίας εἰς ἔργα δευτερεύοντα, εἰ μὴ εἰς περιπτώσεις ἀμέσου ἀνάγκης. Ἐκρίθη πράγματι ὅτι θὰ ἦτο ὀχι φρόνιμον ἔργον ἢ διασπορὰ τῶν πόρων τῆς Ἑταιρίας εἰς ἀποκαταστάσεις μνημείων μικρᾶς σημασίας, καθ' ὃν χρόνον ἐντὸς τῆς πόλεως δεινοπαθεῖ καὶ κινδυνεύει μνημεῖον περιφανές, ἡ προστασία τοῦ ὁποίου προβάλλεται πάντοτε ὡς ἐπιτακτικὸν καθῆκον εἰς πάντα διὰ τὰ μνημεῖα ἐνδιαφερόμενον, ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν. Ἐκτὸς τούτου ἡ σκέψις, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀποκαθιστάμενον εἰς τὴν ἀρχικὴν του μορφήν θὰ ἠδύνατο συγχρόνως καταλλήλως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης διαρρυθμιζόμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς χῶρος πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν συγκεντρώσεων ἀντάξιος πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ Μεγάλου Κάστρου, ὤθησε τὸ Δ. Σ. εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς σχετικῆς πρωτοβουλίας. Ὑπεβλήθη οὕτω αἴτησις πρὸς τὸν Δῆμον Ἡρακλείου, ἐγένοντο μακραὶ συζητήσεις, περὶ ὧν πολλὰ καὶ εἰς τὸν ἐγγώριον τύπον ἐδημοσιεύθησαν, καὶ τέλος κατηρτίσθη σχέδιον συμβάσεως, διὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ὁποίου θὰ ζητηθῇ μετ' ὀλίγον παρ' ὑμῶν νὰ παράσχετε ἐξουσιοδοτησιν εἰς τὸ νέον Δ. Συμβούλιον. Ὁ χρόνος τῆς ἀποκαταστάσεως προβλέπεται τριετῆς, ἡ δὲ δαπάνη οὐχὶ ἐλάττων τῶν 400.000 δρ.

Παρὰ τὸ βάρος τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης, τὴν ὁποίαν, μὲ τὴν ἔγκρισίν σας, πρόκειται νὰ ἀναλάβῃ ἡ Ἑταιρία, τὸ Δ. Σ. δὲν ἀπέστεργε ν' ἀνταποκριθῇ εἰς ἄλλας ἀμέσους ἀνάγκας τῶν ἐν Κρήτῃ μνημείων. Οὕτω δαπάναις τῆς Ἑταιρίας, ἐπι-

μελεία δὲ τῶν κ. Κ. Καλοκύρη καὶ Ζ. Κανάνη, ἐστερεώθη ἐν τῇ πόλει τῆς Ρεθύμνης ὠραῖος ἐνετικὸς πυλὼν, ὁ ὁποῖος ἄλλως θὰ κατηδαφίζετο ὡς κριθεὶς ἐτοιμόρροπος. Ἐπίσης κατόπιν πληροφοριῶν περιελθουσῶν εἰς ἡμᾶς, ὁ κ. Καλοκύρης δαπάναις τῆς Ἑταιρίας μετέβη εἰς Σπηλιὰ Κισσαμου καὶ τῇ βοήθειά τοῦ κ. Ζ. Κανάνη ἔκαμεν ἑναρξιν ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου βυζαντινοῦ καταγράφου ναοῦ τοῦ 14ου αἰῶνος, ἔνιαι τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ ὁποῖου ἀνήκουν εἰς τὰ καλύτερα δείγματα τῆς ἐν Κρήτῃ ἀγιογραφίας. Τὴν δαπάνην τῆς περαιτέρω ἀποκαταστάσεως ἐπέσθη ἤδη καὶ ἀνέλαβεν ἡ Κοινότης Σπηλιᾶς. Οὕτω χάρις εἰς τὴν Ἑταιρίαν — κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἀρμοδίου ἐκπροσώπου τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας — προσετέθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν τοιχογραφημένων ναῶν τῆς Κρήτης μνημεῖον μέχρι τοῦδε ἄγνωστον τῇ ἐπιστήμῃ καὶ συγχρόνως λίαν ἀξιόλογον.

Ὡς πρὸς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Σταυροφόρων, τοῦ ὁποῖου ἡ στερέωσις, ἐτοιμορρόπου τότε ὄντος, ἐπετεύχθη πέρυσι δαπάναις τῆς Ἑταιρίας, ἐγένοντο πρὸς ἡμᾶς προτάσεις παρά τε τοῦ Ἐπιμελητοῦ Βυζ. Ἀρχαιοτήτων καὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας νὰ ἀναλάβωμεν τὴν δαπάνην τῆς ἀπαλλοτριώσεώς του, ἀνήκοντος εἰς ἰδιώτην, δυστυχῶς ὁμως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνουσι ἀποδεκταὶ λόγῳ τῆς ἤδη ἀνειλημμένης ὑποχρεώσεως διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

Γ'. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ. Κατὰ τὸν Ἐανθουδίδειον Λαογραφικὸν Διαγωνισμὸν τοῦ π. ἔ. ὑπὸ τῆς πρὸς τοῦτο συσταθείσης ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. Ι. Παπανικολάου, Σ. Ἀλεξίου καὶ Εὐρ. Τζωρτζακάκη ἐβραβεύθη ἡ πραγματεία τοῦ κ. Παντελῆ Π. Βαβουλέ ὑπὸ τὸν τίτλον «Παρατηρήματα» περιλαμβάνουσα ὕλικὸν συλλεγὲν μὲν ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Σελίνου, ἀφορῶν δὲ εἰς τοὺς περὶ τὸν Γάμον, τὰς ἐορτάς, τοὺς μῆνας καὶ ποικίλας ἄλλας περιπτώσεις παρατηρουμένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ οἰωνούς. Ὁ γόνιμος οὗτος Διαγωνισμὸς, καθὼς ἐδήλωσεν πρὸς ἡμᾶς ὁ χορηγὸς κ. Ἄνδ. Ἐανθουδίδης, θέλει προκηρυχθῆ καὶ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Καταστατικοῦ τὸ Δ. Σ. παρέσχεν ὕλικὴν ἐνίσχυσιν ἐκ δρ. 2.500 ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν κ. Κ. Καλοκύρη διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ διατριβῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ Εἰκονογραφικὸς τύπος τῆς Γεννήσεως εἰς τὴν Βυζαντινὴν τέχνην τῆς Ἑλλάδος», ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν κ. Στ. Σπανάκη πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ Δ' τόμου τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων Μνημείων τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου κ.λ., περὶ ὧν ἐψηφίσθη ὑφ' ἡμῶν πέρυσιν εἰδικὸς Κανονισμὸς καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν κονδύλιον ἐκ δρ. 30.000, τὸ μόνον βέβαιον καὶ ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ ἀνακοινώσωμεν, εἶναι ὅτι ὁ κ. Μ. Μανούσακας ἠτοίμασε κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ροδολίνου», ἡ ὁποία, ὡς ἐδήλωσεν εἰς πρόσφατον ἐπιστολὴν του, θὰ ἐκδοθῆ ὡς πρώτη εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐχουν ὑποσχεθῆ ἐπίσης συνεργασίαν εἰς τὰς ἐκδόσεις ταύτας — οὐχὶ ὁμως ἀκριβῶς καθοριζομένην — καὶ οἱ κ. Α. Πολίτης, Μ. Κριαρᾶς καὶ Σ. Ἀλεξίου. Ζωηρὰ εἶναι πάντοτε ἡ προσδοκία καὶ ἀκράδαντος ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ ὑπὸ τοιούτων συνεργατῶν ἔκδοσις τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου θέλει ἀποδῆ μνημειώδης, δι' ὃ καὶ πρέπει πάση θυσίᾳ νὰ ἐνταθῆ ἡ σχετικὴ προσπάθεια τῆς Ἑταιρίας.

Σχετικὴ μὲ τὴν ὑποδοθήσιν τῆς ἐκδόσεως κειμένων τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας καὶ Ἱστορίας εἶναι καὶ ἡ ἀγορὰ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας μηχανήματος προβολῆς μικροταινιῶν τύπου «KANGARO», ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ προμήθεια καὶ φωτοτυπιῶν σειρᾶς ἀνεκδότων ἱστορικῶν ἐγγράφων ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας. Τό

τε μηχανήματα και κί φωτοτυπία διατίθενται ήδη υπό της 'Εταιρίας δια τους ειδικούς μελετητάς.

Δ'. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΠΕΚΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ. Τό Δ. Σ. έκρινεν ότι επιβάλλεται νά καταβληθῆ προσπάθεια περισυλλογῆς τοῦ μουσικοῦ - λαογραφικοῦ ὕλικου τῆς Κρήτης, τό ὅποιον, μέ τήν ὀρμητικὴν εἰσβολὴν τοῦ ὀθναίου μουσικοῦ πολιτισμοῦ και εἰς τὰ πλέον ἀπόμερα χωρία δια τοῦ ραδιοφώνου, νοθεύεται ἢ ἐξαφανίζεται μέ ρυθμὸν ταχύν. Δια τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς σαφοῦς και ἐμπραγμάτου προγράμματος ἐζητήθη ἡ βοήθεια διαπρεποῦς συμπολίτου μουσικολόγου, τοῦ κ. Φοῖβου Ἀνωγειανᾶκη, ὁ ὅποιος μέ συγκινητικὴν προθυμίαν ἀπέστειλε μὲν ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα, ἐνθα καθορίζονται ὁ τρόπος και τὰ στάδια τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας, ὑπεσχέθη δὲ ἀμέριστον τὴν συνεργασίαν του δια τὴν ἀγορὰν τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην μαγνητοφώνου, ὡς και δια τὴν συλλογὴν, μεταγραφὴν, ταξινομήσιν και ἐκδοσιν τοῦ συλλεγησομένου ὕλικου. Ἡ ὅλη προσπάθεια διαγράφεται μακρὰ και πολύμοχθος, δὲν πρέπει ὁμοίως δια τοῦτο νά ἐγκαταλειφθῆ. Ἀντιθέτως τό νέον Συμβούλιον πρέπει νά συνεχίσῃ τὴν ἀρξάμενην ἤδη προεργασίαν, ἀποβλέπον εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ ἀλλὰ και εἰς τό πολύτιμον τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνωγειανᾶκη προσφερομένης, ὅλως ἀνιδιοτελῶς, συνεργασίας.

Ἄλλ' ἂν ἡ διάσωσις τοῦ μουσικοῦ πλοῦτου τῆς νήσου παρουσιάζεται δυσχερῆς και, οὕτως εἰπεῖν, ἐν ἀπόπτῳ, ἡ 'Εταιρία δύναται και πρέπει νά ἐπιδοθῆ ἀμέσως, κατὰ τό ἀρξάμενον ἔτος, εἰς τὴν περισυλλογὴν ἄλλης μορφῆς ὕλικου, δια τό ὅποιον μέχρι τοῦδε δὲν ἐπέδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Εἰς τὰ κατάλοιπα τοῦ Στεφάνου Ξανθοῦδίδου μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Ποιμενικοῦ Λεξιλογίου εὑρέθη χειρόγραφος λαμπρὰ μελέτη τοῦ ἐξ Ἀνωγείων δικηγόρου, πρό πολλοῦ ἀποθανόντος, Δημητρ. Χαιρέτου ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέτη περὶ τοῦ Ποιμενικοῦ Κύκλου τῆς Κρήτης». Τό πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων πραγμάτων, τῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων χρησιμοποιουμένων, τό ἰδιόρρυθμον τῆς κατασκευῆς, τό ἀρχαϊκόν τῆς ὀνομασίας των, τό ἐνδιαφέρον ποῦ παρουσιάζουν ἀπὸ ἀπόψεως τῆς Ποιμενικῆς Οἰκονομίας, Ἱατρικῆς κ.λ., γεννοῦν ἀμέσως ἐντονον τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα τῶν ἀντικειμένων τούτων περισυλλεγοῦν και ἐκτεθοῦν εἰς τό Ἱστορικόν Μουσεῖον. Τό ἔργον δὲν παρουσιάζεται δυσχερῆς οὔτε οἰκονομικῶς δυσεπίτευκτον. Ἐπιτελοῦσα τοῦτο ἡ 'Εταιρία θέλει συμπληρώσει μέ τὴν συστηματικὴν ἐκθεσιν τῶν Ποιμενικῶν Πραγμάτων τό Ποιμενικὸν Λεξιλόγιον τοῦ Ξανθοῦδίδου.

Ε'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ. Ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον θὰ ἀκούσατε λεπτομερῆ σχετικὴν ἐκθεσιν τοῦ Ταμίου, θὰ ἐκθέσωμεν μόνον γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις. Χαρακτηριστικόν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ παρελθόντος ἔτους εἶναι ἡ ἰσχνότης τῶν πραγματοποιηθέντων ἐσόδων και ἐξόδων, θεωρουμένων ἐν σχέσει μέ τὰ προϋπολογισθέντα τοιαῦτα. Καί ἡ μὲν ἰσχνότης τῶν ἐσόδων ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ καταβολὴν τῆς προϋπολογισθείσης εἰσφορᾶς τοῦ Δήμου Ἡρακλείου (ἐκ τῶν 30.000 εἰσεπράχθησαν μόνον 3.000). Οὕτω τό προβλεφθὲν πρὸς τῶν 83.600 δρχ. κατῆλθεν εἰς δρχ. 57.008,25. Ἡ δὲ ἰσχνότης τῶν ἐξόδων (111.257 ἐναντι τῶν προβλεφθέντων 197.000) ἀποδοτέα εἰς τὴν καταβληθεῖσαν φροντίδα περιστολῆς τῶν δαπανῶν ἐν ὄψει τῆς ἀναληφθείσης διὰ τό ἐπόμενον ἔτος ὑποχρεώσεως διὰ τὸν Νάον τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Παρουσιάζεται οὕτω περίσσειμα 4πλάσιον περίπου τοῦ προβλεφθέντος (79.167,70 ἐναντι 20.036,45) παρὰ τὴν σημειωθεῖσαν μείωσιν τῶν ἐσόδων.

Κατά τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους τὸ Δ. Σ. ἀπηυθύνθη πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὴν Διεύθυνσιν Κρατικῶν Λαχείων καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ παρὰ μὲν τῆς τελευταίας δὲν ἐλήφθη ἔτι ἀπάντησις. Παρὰ δὲ τῆς Διευθύνσεως Κρατικῶν Λαχείων ἐχορηγήθη ποσὸν δρχ. 75.000, μήπω παραληφθέν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν ἐφετεινὸν προϋπολογισμόν, κύριον γνώρισμα τοῦ ὁποῖου εἶναι, ὡς εἰκός, ὁ ὄγκος τῆς διὰ τὸν Ἄγ. Μάρκον προβλεπομένης δαπάνης.

ΣΤ'. Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ. Ἐξελέγησαν καί, ἀποδεχθέντα τὴν ἐκλογὴν των, ἐνεγράφησαν τακτικὰ μὲν μέλη 7 ἦτοι: οἱ Σταυράκης Θρασύδουλος, Σταυριανᾶκης Δημ., Γραμματικᾶκης Ἄριστ., Περάκης Γεώργ., Ζαμπετάκης Ἐμμ., Τσαχάκης Νικ. καὶ Λουλακάκης Ματθαῖος. Ἀντεπιστέλλοντα δὲ 12, ἦτοι: οἱ Γεώργιος Ζώρας, Raffaele Cantarella. I. Κακριδῆς, Ἄρ. Λογιάδης, Β. Λαούρδας, Samuel Baud-bony, Λ. Πολίτης, Φ. Μπουμπουλίδης, Γ. Μέγας, Ἐμμ. Δουλγεράκης, Ν. Σηφάκης καὶ Ν. Παναγιωτάκης.

Ἄλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπιρρώσεως ταύτης τῆς Ἑταιρίας μας ὑπὸ τοσοῦτων διακεκριμένων μελῶν χαρὰν ἤλθε νὰ σκιάσῃ ὁ πρόσφατος — σύγχρονος σχεδὸν — θάνατος δύο ἐκ τῶν πλέον πολυτίμων ἀντεπιστελλόντων μελῶν τῆς, τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμενίου καὶ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Φαίδωνος Κουκουλέ.

Δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος νὰ ἐξάρωμεν τὸ καθόλου ἔργον τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἱεράρχου. Ἄλλὰ σκόπιμον εἶναι νὰ τονισθῇ ὅτι συνέβαλεν ὅσον ὀλίγοι εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν του ἀπὸ τοῦ 1945 ἐργασθεῖσαν Ἐπιτροπὴν περισυλλογῆς καὶ προστασίας τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων ὀφείλονται, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὰ σχετικὰ ἐκθέματα τοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου. Οἱ μετασχόντες δ' ἐξ ἡμῶν εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σφακίων ἐκθεμάτων τοῦ Μουσείου θὰ ἐνθυμούμεθα μετὰ ζωηροτάτης συγκινήσεως τὰς ἀνὰ τὰ ὄρη ταλαιπωρίας τοῦ φιλόστοργου Ἐπισκόπου ἐπιθυμοῦντος, ἐπὶ θυσίᾳ καὶ τῆς τελευταίας ἰκμάδος τῶν δυνάμεών του, νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πολυμόχθου καὶ ὠραίας ἐκείνης ἐξορμήσεως. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐξ Ἀμαρίου πλουσία καὶ πολύτιμος συλλογὴ ἱερῶν ἀμφίων, βιβλίων κ.λ.π. συναφῶν ἀντικειμένων δὲν θὰ ἦτο ἴσως τῶρα ἐκτεθειμένη εἰς τὴν Βυζαντινὴν - Μεσαιωνικὴν αἴθουσαν τοῦ Μουσείου, ἂν τὸ κῦρος τοῦ πολυκλαύστου Ἐπισκόπου δὲν διετίθετο ἀμέριστον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἑταιρίας. Εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, μέγα τὸ πένθος ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀδοκίτῳ ἀπωλείᾳ ἀναλογιζομένων ἐπὶ πλέον τὸν καλὸν ποιμένα, τὸν σεμνὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸν ἄριστον φίλον, ὁ ὁποῖος ἐν ἄκρα πενίᾳ μετήλλαξε τὸν βίον καί, συνοδευόμενος ὑπ' ὀλιγίστων φίλων, ἐτάφη ἐν μέσῳ τῶν ἐρεικῶν καὶ τῶν θάμνων ἐνός σπανίως ἐνοχλουμένου νεκροταφείου.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ Φαίδωνος Κουκουλέ τὴν συμπάραστασιν ἠσθάνθη πάντοτε στοργικὴν ἡ Ἑταιρία μας. Ἰθὺνον μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατ' ἐπανάληψιν συνηγόρησεν ἐν αὐτῇ διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν μας ἐνίσχυσιν, οὐκ ὀλίγον δὲ γενικῶς συνέβαλε διὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐμπέδωσιν τῆς εὐεργετικῆς ἐκείνης ὑπὲρ ἡμῶν ἀτμοσφαιρας, ἡ ὁποία τόσον πολὺ εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν καὶ καρποφορίαν τῶν προσπικθειῶν μας.

Μ. Γ. ΠΑΡΛΑΜΑΣ